

Motion till riksdagen

1985/86: 308

Lars Werner m. fl. (vpk)

Skogen som naturresurs

De luftföroreningar som förstör skogar, mark och vatten – och dessutom orsakar omfattande skador av annat slag – är ett ökande hot som måste avvärjas.

I en helhetssyn på skogen och skogspolitiken måste enligt vpk ingå en rad åtgärder mot föroreningarna. Det finns inget annat alternativ om vi inte skall gå mot en ödesdiger utveckling där en av Sveriges viktigaste basnäringar kommer att slås ut. Vpk hänvisar till andra motioner som lagts fram under allmänna motionstiden och som behandlar luftföroreningar, trafik- och transportpolitik, "Gyllenhammars väg", energihushållning, avfallspolitik m. m.

I denna motion anlägger vi natur- och skogsvårdsaspekter på skogen. Vpk ser den svenska skogen som en naturresurs och inte i första hand som en råvarukälla för industrin.

Helhetssyn

Skogspolitiken måste vila på en helhetssyn på skogen som en levande naturresurs.

Produktionsförmågan hos skogens ekosystem måste vidmakthållas och förbättras. Detta betyder bl. a. att marken i princip inte får utnyttjas hårdare än att de naturliga processerna kan ersätta de näringsämnen som förs bort med virket.

Skogen är inte bara råvarukälla. Den är en levande miljö med en mångfald växt- och djurarter, som alla är oersättliga genetiska resurser. Skogen ger oss också bär, svamp och vilt. Skogen fungerar också som friluftsmiljö och har stor betydelse för rennäringen. Alla dessa värden och anspråk på skogen måste inom skogspolitikens ram vägas samman med virkesproduktionen och anpassas till varandra, som att skogen brukas – utan att förbrukas – till största möjliga långsiktiga samhällsnytta.

Detta synsätt kom klart till uttryck i en vpk-riksdagsmotion 1979 genom ett förslag till portalparagraf i skogsvårdslagen. Vpk:s förslag till § 1 i lagen löd:

Skogsmark med därpå växande skog är en nationell tillgång, som skall skyddas, vårdas och skötas så att den varaktigt ger människor, djur och växter en god miljö och en med hänsyn till markens produktionsförmåga och övriga allmänna intressen hög avkastning av virke och andra nyttigheter. Den är en tillgång för alla enligt allemansrätten.

Skogsvårdslagens s. k. portalparagraf har i dag inte ovanstående formulering eller innehåll. I stället ses skogen i första hand som en råvarukälla för industrin. Skogens andra värden kommer först i andra hand.

Lagen måste tydligare än som i dag är fallet beskriva skogen som en mångsidig resurs, där hänsynen till bevarandet av arter och ekosystem och människors behov av rekreation är minst lika viktiga som ekonomiska aspekter.

Vpk anser att skogsvårdslagen skall garantera såväl skydd, vård, skötsel som avkastning av virke och andra nyttigheter. Skogen måste ses som en tillgång för alla – även kommande generationer.

Skogen som råvarukälla

Skogsnäringen sysselsätter ett par hundra tusen människor i Sverige. Skogsprodukter av olika slag svarar för mellan 20 och 25% av landets exportinkomster. Skogsnäringen har också stor regionalpolitisk betydelse. Omkring ettusen orter är mer eller mindre beroende av näringen och på många glesbygdsorter är den det enda underlaget för samhällsservicen.

Mot den bakgrunden är det självklart, att skogens förmåga att producera virke skall tas till vara på långsiktigt bästa möjliga sätt. Skogar som i dag anläggs kommer att skördas om ungefär hundra år. Vi kan knappast veta exakt vad skogarna kommer att användas till i en så avlägsen framtid. Men att de kommer att vara till nytta på ett eller annat sätt kan vi vara förvissade om. Därför bör den produktionsinriktning som väljs ge så stor valfrihet som möjligt för dem som skall skörda den skog vi anlägger i dag.

Vpk anser att detta bl. a. innebär, att produktionen skall inriktas på virke av hög kvalitet. Det betyder bl. a. att omloppstiderna för barrträd måste ökas.

Sverige har genom olika internationella konventioner förbundit sig att skydda hotade arter och naturmiljöer. Trots detta är i dag ett stort antal arter hotade eller på väg att utrotas på grund av luftföroreningar och skogsbrukets inriktning. Vpk kräver ett skogsbruk, som garanterar alla växt- och djurarters överlevnad. Varje art kanske inte kan bevaras på varje plats där den förekommer i dag, däremot får den mänskliga verksamheten inte leda till att arter slås ut över större områden genom storskaliga förändringar.

Vpk arbetar för en långsiktig, balanserad hushållning och ett ståndortsanpassat skogsbruk. Det bör vara möjligt att t. o. m. höja virkeavkastningen utan att produktionen kolliderar med ovan nämnda naturvårds- och övriga intressen.

Skogsvården

Den snabba mekaniseringen av skogsarbetet, styrd av kortsiktiga vinstintressen, har haft negativa effekter på många sätt. Strävan efter snabba vinster och låga kostnader har lett till att maskinerna tagit över avverkningsarbetet inom storskogsbruket. Många arbeten har försvunnit för skogsarbetarna och skogsvården har eftersatts.

För vården av skog finns ännu inte samma högmekaniserade lösningar. utan man är mer hänvisad till manuella metoder.

Vissa typer av markberedning ökar riskerna för näringsutlakning och – på sikt – utarmning av skogsmarken. Hyggesplöjning innebär här allvarliga risker och bör förbjudas. Ett sådant förbud förutsätter dock skydds-dikning.

Planteringsmaskiner har redan introducerats. Orsaken är oftast att man vill minska kostnaderna genom bortrationalisering av arbetskraft. På kort sikt ökar då lönsamheten – till priset av försämrad skogsvård.

Satsa på ett mer småskaligt skogsbruk

Det är fullt möjligt att variera markberedningsmetoder och välja trädslag och typ av plantor efter de lokala ståndortsförhållandena, inom ett och samma hygge. Därmed kan virkesavkastningen också höjas. Detta kräver att ett sådant skogsbruk prioriteras framför de storskaliga metoder som dominerar i dag. Naturvården skulle tjäna på detta. Om man utgår från de lokala förutsättningarna, bl. a. när man väljer trädslag, minskar man risken för ett helt likriktat skogslandskap. Omsorgsfull planering och en utvecklad biologisk kunskap område för område möjliggör ökade naturvårdshän-syn liksom att arbetstillfällena inom skogsbruket kan bli fler.

Kemikalieanvändningen måste upphöra

Vpk har sedan början av 1970-talet agerat i riksdagen, olika fullmäktigeför-samlingar och genom enskilda medlemmar inom miljörelsen för ett total-förbud mot gift- och kemikalieanvändningen i skogen. Det finns visserligen ett s. k. generellt förbud, men kommunerna kan medge dispenser för besprutningar inom respektive kommun. Flertalet har dock – i medvetan-de om miljö- och arbetsmiljöriskerna – utnyttjat möjligheten att införa egna totalförbud. Detta är en viktig framgång men inte tillräckligt.

Även om stora ansträngningar görs för att minska farliga utsläpp så kommer luftföroreningar inom de närmaste åren (svavel, kväve, kolväten m. m.) att drabba marken och vattnet. Skogsgödsling och kemisk lövslybe-kämpning är ett skadligt och onödigt tillskott som inte kan accepteras. Därför kräver vpk att de lokala förbud som existerar ersätts med ett generellt förbud mot skogsbesprutningar utan dipsensmöjligheter.

Skogsbruket skapar oftast självt genom sina metoder gynnsamma be-tingelser för insektsangrepp. Skogsbrukets metoder måste förändras så att massangrepp av insekter förhindras.

Storleken på kalhyggena skall begränsas

Föryngringen har fungerat dåligt under senare årtionden. Trots förbättring-ar klarar en stor andel av planteringarna inte de minimikrav skogsvårdsla-gen ställer. I genomsnitt står det bara hälften så många barrplantor per hektar på dagens hyggen som det gjorde för 30 år sedan. På vart tionde hygge har inga åtgärder för föryngring gjorts ännu fem år efter avverkning-en.

Kalhyggestekniken måste bättre än nu anpassas till naturen i varje enskilt fall. Hyggesstorleken överlag måste begränsas.

Användning av stubbrytning måste begränsas, speciellt i känsliga områden. Detta på grund av risken för näringsurlakning och negativa effekter för växter och djur.

Införande av främmande trädslag som t. ex. *Pinus contorta* måste ske efter en plan för högsta tillåtna areal

Experimentet med inplantering av contortatall innebär risker och är direkt olämpligt i fjällnära områden. Satsningar i andra länder på främmande trädslag har visat att parasitangrepp med förödande skador som följd kan uppstå upp till 120 år efter introduktion av arten i stor skala. En plan för högsta tillåtna areal av bl. a. *Pinus contorta* måste slås fast för de närmaste femtio åren. Under perioden skall effekterna på marktillstånd, fauna och flora undersökas.

I dag finns i Sverige contorta på 200 000 ha och ca 30 000 ytterligare planteras årligen.

Lövinblandning och bevarande av lövinslag är positivt ur miljösynvinkel

Även om försurnings- och skogsdödsproblem inte kan lösas genom en storsatsning på björk och andra lövträd är problemen i dag så akuta att alla positiva insatser måste göras. Sveriges skogsvårdsförbund säger (i förbundets tidskrift nr 2/84) att skogsägare i försurningsdrabbade områden bör överväga en större björkinblandning vid anläggandet av ny skog.

Erfarenheter från Västtyskland har visat att lövträd är mindre känsliga för luftföroreningar än barrträd. Även i DDR har man kommit till samma resultat och beslutat upphöra med plantering av gran.

En kubikmeter björkved innehåller i kilo räknat mer än en kubikmeter granved. Trots att detta är en viktig positiv skillnad när virket används till massa eller som energiråvara döljs detta genom att skogsbruket i regel använder ett volymmått som inte är rättvisande. I Finland används björk i större omfattning än i Sverige, bl. a. till plywoodframställning.

En undersökning som utförts som ett examensarbete vid skogshögskolan (Braide/Renvall) 1985 visar att vårtbjörk gav lika hög volymavkastning (torrsubstans) som gran. Medeltillväxten var för björken 8 m³/år/ha och 9 m³/år/ha för gran. Om det i försöken gällt förädlat material skulle resultatet sannolikt varit ännu gynnsammare till vårtbjörkens fördel. Undersökningen "Björkens möjligheter vid skogsodling i Norrland" visar alltså det realistiska i att se på björken även som ekonomiskt intressant ur skogspolitisk synvinkel.

5:3-bidraget har kommit att användas på ett i stor utsträckning felaktigt sätt. Insikten härom speglas i viss mån också i regeringens attityd och i myndigheternas praktik. Definitionen av vad som är att betrakta som "skräpskog" har speciellt i sydliga Sverige gjorts lättvindigt, och därvid drabbat ekologiskt och miljömässigt skyddsvärda marker, vilka planterats med gran.

En syn präglad av större urskillning är nu på väg och bör understödjas.

Vi föreslår, att anslaget "Skogsodling efter avverkning av lågproducerande bestånd" avskaffas och de medel som finns upptagna under anslaget istället används för röjning och hjälplantering.

Det behövs en naturvårdsstrategi

För att samordna skyddet av hotade arter, unika naturområden och områden med representativ natur behövs en samordnad, landsomfattande naturvårdsstrategi som kan fungera som underlag för en prioritering av skyddsinsatserna.

En totalinventering bör därför slutföras med hjälp av underlag från länens naturvårdsplaner, naturvårdsverkets och skogsstyrelsens urskogsinventering samt utredningen om naturtyper i Norden. De områden som efter en totalinventering anses skyddsvärda måste garanteras skydd för framtiden.

Hemställan

Med hänvisning till det anförda föreslås

1. att riksdagen hos regeringen hemställer om en ändring av skogsvårdslagens portalparagraf i enlighet med vad som anförs i motionen,
2. att riksdagen hos regeringen hemställer om förslag till lag som innebär förbud mot skogsgödsling,
3. att riksdagen hos regeringen hemställer om revidering av skogsstyrelsens instruktion i syfte att främja varsammare markberedning i enlighet med vad som anförs i motionen,
4. att riksdagen hos regeringen hemställer om förslag till begränsningar av kalhyggen i enlighet med vad som anförs i motionen,
5. att riksdagen hos regeringen hemställer om en plan gällande högsta tillåtna areal för främmande trädslag, typ *Pinus contorta*,
6. att riksdagen hos regeringen hemställer om åtgärder för att framför allt i södra Sverige bevara lövdominerade skogar och att inblandning av framför allt björk i gran- och tallskogar bevaras,
7. att riksdagen beslutar
 - a) att under bilaga 11, D6. *Bidrag till skogsvård m. m.*, rubriken Skogsodling efter avverkning av lågproducerande bestånd skall utgå och ersättas av Skogsgallring och hjälplantering,

b) att det anslag som finns upptaget under *D6. Bidrag till skogsvård m. m.* avseende Skogsodling efter avverkning av lågproducerande bestånd skall överföras till det nya anslaget Skogsgallring och hjälplantering,

8. att riksdagen uttalar att inventeringen av skyddsvärda naturområden snarast bör slutföras samt att riksdagen därefter föreläggs förslag om framtida skydd för dessa områden.

Stockholm den 27 januari 1986

Lars Werner (vpk)

Bertil Måbrink (vpk)

Jörn Svensson (vpk)

Nils Berndtson

Inga Lantz (vpk)

Mot. 1985/86
Jo308